

KATARZYNA LEMAŃSKA

GROTOWSKI – CO BYŁO, A NIE JEST, NIE PISZE SIĘ W REJESTR?

Katarzyna Lemańska – absolwentka edytorstwa i performatyki przedstawień UJ. Redaktorka w Instytucie im. Jerzego Grotowskiego i sekretarz redakcji „Performera”. Współpracuje z portalami eCzasKultury i taniecPOLSKA.

Teatr im. Jana Kochanowskiego
w Opolu i Wrocławski Teatr
Współczesny

GROTOWSKI NON-FICTION

na podstawie tekstu Krzysztofa
Szekalskiego i improwizacji aktorów

koncepcja: Katarzyna Kalwat,

Zbigniew Libera; kurator projektu:

Joanna Zielińska, muzyka: Hanna

Klepacka, wideo: Tomasz Tyndyk,

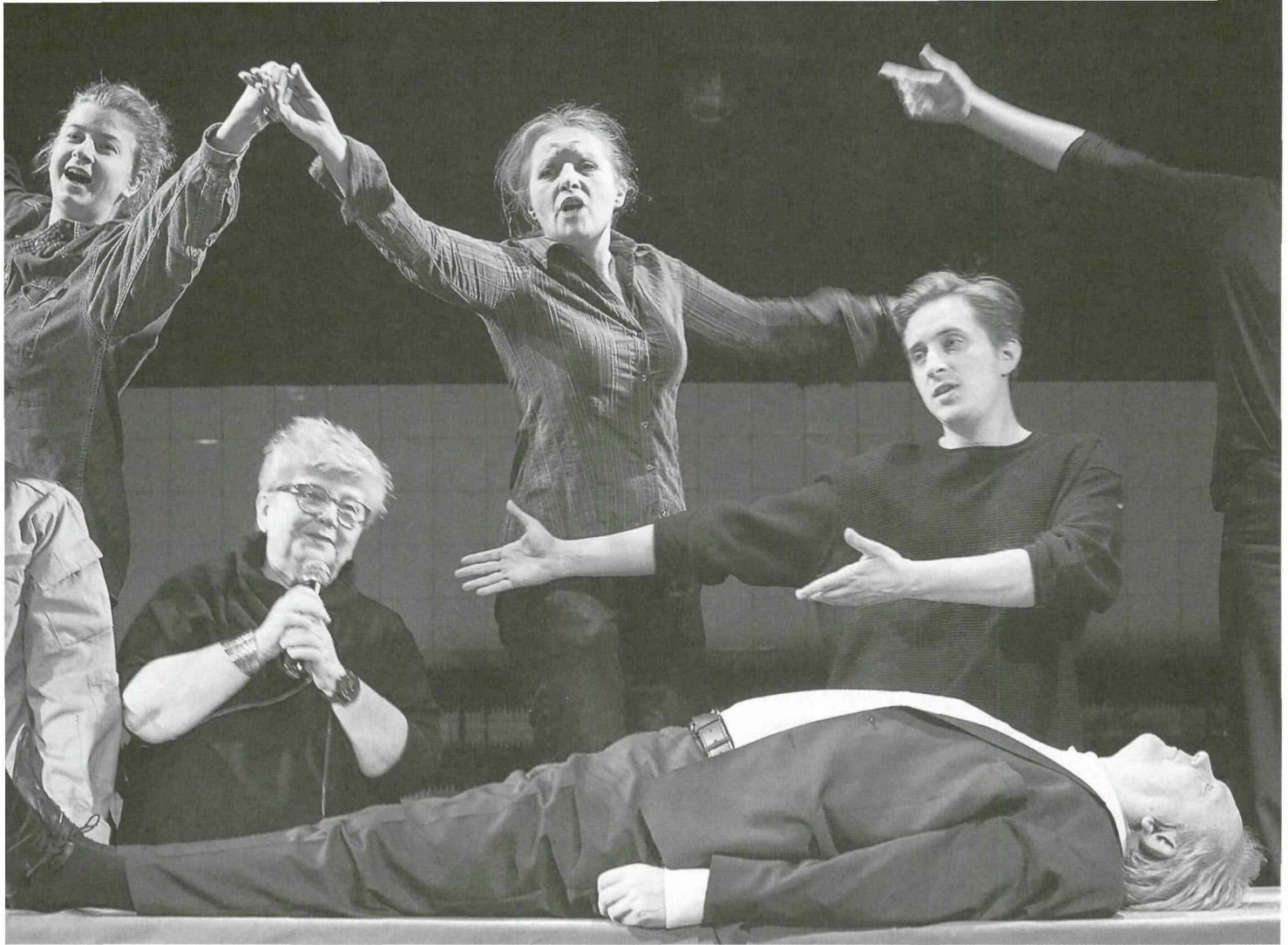
premiera opolska: 8 grudnia 2018,

premiera wrocławska: 4 stycznia 2019

W

dniach 12-15
stycznia 2009 roku
w auli Zakładu
Narodowego

im. Ossolińskich odbyła się konferencja *Grotowski: co było, co jest. I co jest do zrobienia*. Długi, przykryty obrusem stół, za którym siedzą naj-sławniejsi polscy i zagraniczni badacze dorobku Jerzego Grotowskiego oraz Teatru Laboratorium. Szklanki z wodą, mikrofony, kartki papieru. To pierwsze skojarzenie, które mi się narzuciło, kiedy weszłam na scenę opolskiej Modelatorni. Projekt performatywny *Grotowski non-fiction*, wedle koncepcji reżyserki Katarzyny Kalwat

i artyści wizualnego Zbigniewa Libery, to wydarzenie o charakterze interdyscyplinarnym, a jego integralnymi częściami są wystawa zdjęć Libery i projekcja wideo Tomasza Tyndyka z muzyką Hanny Klepackiej.

Spektakl ma formę konferencji, którą prowadzą dziennikarz i teatrolog Roman Pawłowski zamiennie z profesorem IS PAN Krystyną Duniec. Okazją do rozmowy o recepcji dorobku Jerzego Grotowskiego jest publikacja książki *Grotowski. Świadectwa*, tłumaczonej właśnie – chwali się Pawłowski – na kolejne języki obce. Początkowo zabawnie brzmiące podtytuły przekładów: „confessions”, „confessionii”, „priznaniya”, „zповědi”, wskazują na ciężar odpowiedzialności, jaką czuje każdy z badaczy zajmujących się Grotowskim. Na książkę, którą można kupić w kasach teatrów, składają się osobiste wyznania – rozdziały autorstwa aktorów-badaczy biorących udział w spotkaniu: Eweliny Paszke-Lowitzsch,

Mariusza Bąkowskiego, Jerzego Senatora (z Wrocławskiego Teatru Współczesnego) oraz Magdaleny Maścianicy, Moniki Stanek, Rafała Kronenbergera i Andrzeja Jakubczyka (z Teatru im. Jana Kochanowskiego w Opolu).

Skrajne opinie, jakie krążą o Grotowskim („prowokator czy eksperymentator, przewodnik duchowy czy hochsztapler?”¹) w dużej mierze zależą od stanowisk, jakie zajmują jego badacze. Teatr Grotowskiego – w dużym uproszczeniu – uważany jest z jednej strony za przemocowy i patriarchalno-antropocentryczny, z drugiej – za mistyczny, uduchowiony, religijny, z innej jeszcze: za heretycki i prowokacyjny. Także aktorzy przyjęli skrajne perspektywy badawcze, odzwierciedlone w tytułach rozdziałów: *Religijność i rytuał w teatrze* (Senator), *Warsztat aktora* (Paszke-Lowitzsch), *Seksualność w teatrze* (Kronenberger),

Wolność artysty (Bąkowski), *Muzyczność w biografii Grotowskiego* (Maścianica), *Śmierć w Pontederze!* (Jakubczyk), *Chcę być patrzoną, a nie widziana* (Stanek) – ten rozdział odsyła do tekstu *Święto*². Każdy z aktorów-badaczy z takim zacietrzewieniem i pasją bronił własnego stanowiska, że dyskusja przyjmowała coraz bardziej absurdalny przebieg, a konferencja przemieniała się we własną parodię. Powodem sporów było m.in. ustalenie przełomowego momentu w życiu Grotowskiego, który zdecydował o jego późniejszych wyborach artystycznych (jedni skłaniali się do czytania w chlewie *Ewangelii* przez młodziutkiego Jurka, inni byli za przemianą fizyczną podczas podróży do Indii lub na Kaukaz, byli też zwolennicy teorii, że przemiana duchowo-fizyczna nastąpiła w Ameryce). Różne fazy życia i działalności artysty (ostatecznie aktorzy-badacze nie doszli do porozumienia